

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA V BAKALÁŘSKÉM STUDIJNÍM PROGRAMU PEDAGOGIKA

Název předmětu zkoušky: **Základy pedagogických věd**

Student/ka si vylosuje dvě otázky – jednu z okruhu A, jednu z okruhu B.

Okruh A

- 1. Školství a pedagogika v českých zemích od konce 18. století do současnosti** (hlavní školské reformy, významné osobnosti pedagogické teorie 18., 19. a 20. století).
- 2. Předškolní pedagogika, cíle předškolní výchovy a vzdělávání** (předškolní pedagogika jako obor, specifika předškolní výchovy a její význam pro harmonický rozvoj osobnosti dítěte).
- 3. Etická dilemata výchovy, profesionální reflexe pedagogické práce** (možnosti a meze výchovy, moc vychovávajícího, odpovědnost vychovávajícího, dilematické situace v práci učitele a vychovatele).
- 4. Vzdělávací soustava ČR, klasifikace vzdělávání podle ISCED** (charakteristika vzdělávací soustavy, příklady institucí, které v ČR představují jednotlivé úrovně, příčiny vzniku systému ISCED a jeho využití).
- 5. Disciplíny pedagogiky, hraniční a spolupracující vědy** (různé přístupy ke klasifikaci pedagogických disciplín, horizontální a vertikální členění pedagogiky, příklady disciplín a subdisciplín s různou mírou samostatnosti).
- 6. Vymezení sociologie výchovy, hlavní témata a problémy** (předmět sociologie výchovy, aktuální témata, význam sociologických poznatků pro pedagogickou teorii a praxi).
- 7. Zdroje pedagogických informací, institucionální základna pedagogiky** (tvorba pedagogických poznatků, pedagogické knihovny a databáze, periodická a neperiodická literatura, organizace a instituce vytvářející vědeckou bázi pedagogické vědy).
- 8. Pedagogika v době renesance a humanismu** (představitelé pedagogických názorů 16. a 17. století, reformace a protireformace, bratrské a jezuitské školství).
- 9. Paradigmata a směry současné sociologie, vybrané teorie a jejich představitelé** (teorie kulturního kapitálu, jazykového deficitu, odškolnění).

10. **Výchova a vzdělávání jako základní pedagogické kategorie** (definice pojmů výchova a vzdělávání, vzdělanost, gramotnost, edukant a edukátor, vymezení jejich vzájemného vztahu, vztah výchovy a socializace).
11. **Antická filozofická tradice a její vliv na pedagogické myšlení** (aténský a spartský vzdělávací systém, Sokrates, Platon, Aristoteles, Quintilianus).
12. **Jednotlivé etapy životní cesty člověka a jejich vývojové úkoly** (charakteristika dětství, dospělosti a stáří z pohledu ontogenetické psychologie).
13. **Filozofický a vědecký pohled na fenomén výchovy** (různé přístupy k vymezení výchovy, filozofie výchovy a její význam pro pedagogickou teorii a praxi, nejvýznamnější představitelé filozofie výchovy).
14. **Pedagogika volného času a výchova ve volném čase, interdisciplinární pohled na fenomén volného času** (vymezení pedagogiky volného času, její vztah k ostatním pedagogickým disciplínám, pedagogika volného času jako vědní obor, funkce výchovy ve volném čase).
15. **Osobnost člověka jako předmět psychologie** (charakteristika osobnosti, vybrané teorie a přístupy k osobnosti v současné psychologii).
16. **Sociální psychologie jako vědní disciplína** (její postavení v systému vědeckých disciplín, předmět zkoumání, základní struktura).
17. **Nejvýznamnější představitelé pedagogického myšlení novověku** (Locke, Rousseau, Pestalozzi, Herbart a jejich vliv na pedagogiku a školství 20. století).
18. **Základní vlastnosti osobnosti** (temperament, charakter, schopnosti, inteligence – význam těchto kategorií pro pedagogickou praxi).
19. **Variabilita a patologie psychického vývoje** (normalita osobnosti, odchylky od normy a nejčastější psychické poruchy, jejich příčiny a projevy).
20. **Multikulturní společnost a její reflexe v interkulturním vzdělávání** (vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem v ČR. Možnosti školy, spolupráce školy a pomáhajících organizací).
21. **Pedagogicko-psychologická diagnostika** (obsah pedagogicko-psychologické diagnostiky, nástroje pedagogicko-psychologické diagnostiky, možnosti uplatnění).
22. **Historie a současnost sociální pedagogiky** (historický vývoj sociální pedagogiky, determinace společenskou objednávkou, sociální a pedagogická dimenze sociální pedagogiky, individuální pedagogika a sociální pedagogika, sociální výchova, prosociální chování, vlivné směry sociální pedagogiky, základní idea, předmět, definice, funkce, úkoly a specifika sociální pedagogiky, vztah sociální pedagogiky k jiným disciplínám).

- 23. Speciální pedagogika, její subdisciplíny a místo v systému pedagogických věd** (charakteristika speciální pedagogiky, přehled „pedií“ a jejich náplň a význam, spolupráce s jinými disciplínami).
- 24. Významné osobnosti sociální pedagogiky** (předchůdci sociální pedagogiky (Platón, Vives, Komenský, Helvétius, Locke, filantropismus...), teoretici a praktici sociální pedagogiky (Natorp, Lindner, Pestalozzi, Bosco, Korczak, Makarenko, Štorch...)).
- 25. Správa a řízení ve školství, základní školská legislativa** (charakteristika školského managementu, státní správa a samospráva ve školství, nejdůležitější školské předpisy).
- 26. Pomáhající profese** (základní charakteristika a příklady pomáhajících profesí, nároky a předpoklady, možná rizika, prevence syndromu vyhoření u pedagogických pracovníků).
- 27. Pedagogičtí pracovníci** (současné legislativní vymezení, zákon o pedagogických pracovnících, kvalifikační požadavky a náplň práce jednotlivých kategorií pedagogických pracovníků).
- 28. Pedagogizace prostředí** (činitelé formující vývoj člověka, prostředí a jeho vymezení v rámci sociální pedagogiky, „důkazy“ o vlivu prostředí na člověka, typologie prostředí, intencionální a funkcionální výchova (působení), úloha prostředí ve vztahu k výchově, pedagogizace prostředí, metody sociálně-výchovné činnosti).
- 29. Didaktika jako věda** (vymezení a předmět didaktiky, členění didaktických disciplín, vztahy mezi obecnou didaktikou a oborovými didaktikami, didaktika pedagogiky jako specifický případ předmětové didaktiky).
- 30. Prevence a řešení rizikového chování ve školách a školských zařízeních** (rizikové a problémové chování, výchovné (kázeňské) problémy v současné škole, institucionální cesta žáka s problémovým/rizikovým (neukázněným) chováním, příčiny rizikového chování žáků, metody zjišťování příčin rizikového chování žáků, syndrom rizikového chování, teorie rizikového (problémového) chování, prevence a řešení rizikového chování žáků).

Okruh B

- 1. Výukový dialog v práci učitele** (Účel dialogu v jednotlivých fázích výuky, druhy otázek. Modely dialogické výuky a jejich analýza z hlediska parametrů, které jsou relevantní pro procesy učení žáků).
- 2. Organizační formy výuky** (individuální, skupinová a frontální výuka. Organizace výuky z hlediska rozdělení učiva - předmětová, bloková, projektová a z hlediska prostoru - učebna, laboratoře, exkurze. Parametry a výukové strategie efektivní frontální a skupinové výuky).
- 3. Fáze vyučovací hodiny** (struktura vyučovací hodiny, výběr a zdůvodnění efektivních výukových strategií, vhodných pro úvodní a pro závěrečnou fázi hodiny).

4. **Školní třída jako sociální skupina** (pojem skupina, znaky, třídění, struktura, dynamika skupiny).
5. **Zájmové činnosti** (funkce, dělení zájmů, cíle, druhy zájmových činností).
6. **Obsah výchovy ve volném čase** (vymezení pojmu, odpočinkové a rekreační činnosti, zájmové činnosti, sebeobslužné a veřejně prospěšné činnosti).
7. **Multikulturní výchova v praxi školy a školského zařízení** (multikulturní výchova v kurikulárních dokumentech školy, příklady aktivit na podporu multikulturního porozumění).
8. **Některé neurovývojové poruchy** (pojmy PAS, ADHD, etiologie, projevy).
9. **Specifické poruchy učení** (pojem SPU, etiologie, typologie, projevy, žák s SPU v současné škole).
10. **Šikana** (charakteristika šikany, současné preventivní a intervenční přístupy, nejčastější chyby a rizika při řešení šikany v dětském kolektivu).
11. **Dospělý člověk s postižením a jeho integrace do společnosti** (specifika zdravotního postižení v dospělém věku, možnosti pedagogické pomoci, instituce poskytující pomoc osobám s různými typy postižení).
12. **Specifika vzdělávání dospělých** (základní principy vzdělávání dospělých, aplikace didaktických zásad při vzdělávání dospělých, organizace a instituce zabývající se vzděláváním dospělých v ČR).
13. **Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte** (vymezení, možné příčiny, typické projevy, intervence).
14. **Prevence závislostí u dětí a mládeže** (charakteristika závislostí a jejich typologie, zásady preventivního přístupu v praxi školy a školského zařízení, organizace a instituce působící v oblasti prevence závislostí).
15. **Sociální percepce a interpersonální percepce** (osobnostní konstrukty, postoje a stereotypy ve vnímání druhých osob).
16. **Současný systém podpůrných poradenských služeb ve školství** (školská poradenská zařízení, školní poradenské pracoviště).
17. **Žák se speciálními vzdělávacími potřebami v současné škole** (společné vzdělávání, speciální školy).
18. **Asistent pedagoga** (současné pojetí profese asistenta pedagoga, didaktické působení asistenta pedagoga na základní a na střední škole).
19. **Didaktické otázky zájmového vzdělávání ve škole** (charakteristika a poslání školní družiny a školního klubu, další možnosti zájmového vzdělávání v podmínkách základních a středních škol).

- 20. Subjekty nabízející volnočasové aktivity** (význam rodiny, podíl školy na pedagogickém ovlivňování volného času, přehled školských výchovných zařízení podílejících se na výchově ve volném čase a na zájmovém vzdělávání, školská výchovná a ubytovací zařízení, školská zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu).
- 21. Význam herních aktivit pro rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku (hra jako specifická činnost dítěte, typologie herních aktivit v předškolním věku, požadavky na dětskou hračku).**
- 22. Současné trendy v trávení a organizaci výchovy ve volném čase** (současné trendy v oblasti výchovných postupů a v oblasti profesní přípravy vychovatelů a pedagogů volného času).
- 23. Externí subjekty, podílející se na vzdělávání ve školním prostředí** (environmentální vzdělávání, globální rozvojové vzdělávání aj.).
- 24. Možnosti školy v podpoře prevence rizikového chování** (školní preventivní program, specifická a nspecifická prevence ve škole, školní metodik prevence, školní poradenské pracoviště, možná kázeňská opatření ve škole)
- 25. Problematika výchovy a vzdělávání příslušníků etnických menšin** (etnické menšiny na území ČR, specifika vzdělávání příslušníků etnických menšin).
- 26. Mezilidská komunikace** (druhy komunikace, základní premisy, poruchy komunikace, význam správné komunikace v pedagogickém vztahu).
- 27. Přípravenost dítěte pro školní docházku** (složky školní připravenosti dítěte a jejich diagnostika, rizika předčasného, příp. pozdního zařazení dítěte do školy).
- 28. Supervize v pedagogické práci, prevence syndromu vyhoření** (principy a význam odborné supervize, možné příčiny a projevy syndromu vyhoření u pedagogických pracovníků, možnosti jeho prevence a řešení).
- 29. Možnosti pedagogického ovlivňování volného času** (cíle, podmínky a prostředky výchovy v zájmových činnostech, subjekty výchovy, obsah výchovy, metody a formy výchovy ve volném čase. Specifické požadavky na výchovu ve volném čase).
- 30. Mimoškolní vzdělávání** (druhy a formy vzdělávacích programů, požadavky na lektora mimoškolního vzdělávání, aplikace didaktických zásad na mimoškolní vzdělávání).